

pedig a cégfőlirat révén. Ez különben úgy kezelendő, miként a levélpapírosnál. Mind a levélpapírosnál, mind pedig a levelezőlapnál fölösleges a többszínű nyomtatás. Egy-két szín untig elég.

Még egy olyan nyomtatványfajta van, amely igen közel áll a levélfejhez. Ez a számla. Ennél is, mint a levélpapírosnál a levélfejre : a számlafejre kell fordítani a legnagyobb gondot. Ennél is azt szokta kívánni a megrendelő, hogy a cégére vonatkozó minden anyag rajta legyen a számlán. Hogy azonban az egész nyomtatvánnyal egységes képet tudjunk eredményezni : az eddigi kicsinyeskedésekkel föl kell hagyni, és egy egészen új mesgyére lépni. Mint tudjuk, a számla táblázatos részét eddig három-négyféle vonalaktól szedtük össze ; hogy miért, erre csak azzal tudtunk felelni : eddig úgy volt szokásban. Jó vagy rossz szokás volt-e : most ne firtassuk bővebben ; mutassunk rá egyszerűen arra, hogy csupán két vonaltípussal (nyolcadpetites és negyedpetites fekete vonallal) összhangzatosabb képet nyerünk.

Fermann Károly.

Az új irány a mesterszedésben.

Komoly jelek mutatják mindenfelé, hogy a mi mostan folytonos fejlődésben levő új mesterszedési irányunk rövidesen igen széles körű elterjedtségre és közkedveltségre tesz majd szert. Még azok a megrendelőink is, akik eleintén bizonyos ellenszenvvel látták az új mesterszedési irányzatot, lassankint meg kezdenek véle barátkozni, s így remélhető, hogy ez az annyira hatásos és mégis olyan egyszerű munkálkodási módunk nemcsak a művészi és igazán műértő körökben, hanem a kereskedői világban is népszerűvé válik.

Már most az a főadata minden törekvő mesterszedőnek, hogy a sík fölülettel való elbánásba, a tisztán sík jellegű szedés munkába belegyakorolva magát, a modern irányzatot kultiválja ahol csak lehet, és a régi módi stílusokban való munkálkodást hagyja abba.

Síkszedéses, logikus, modern munkára kivétel nélkül mindegyik akcendencia alkalmas. Mindenesetre szükséges az ilyen irányú munkálkodáshoz bizonyos rutinozottság, ezt azonban a gyakorlat révén és egy kis iparkodással a legrövidebb idő alatt megszerezhetjük.

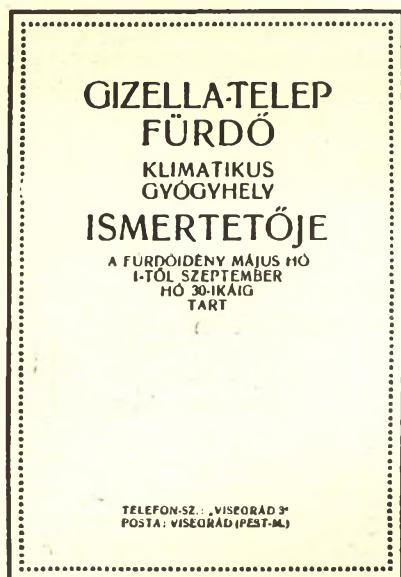
A sík természetére való folytonos ügyelés mellett persze még megmarad a mesterszedőnek az a főadata is, hogy mindenkor lehetőleg eredeti dolgokat produkáljon, még pedig a legegyszerűbb és legtermészetesebb eszközökkel, folytonosan ügyelve a felhasználásra kerülő anyag mineműségére és esetleges sajátosságaira.

Most már úgyszólván folytonosan tapasztalhatjuk, hogy éppen azok a munkák keltik – még az értelmesebb és jóízű megrendelők körében is – a legkevesebb hatást, amelyekben legtöbb a díszítő sallang, s amelyeknek szedéstechnikája a legkomplikáltabb.

Tegyük föl például, hogy valamely munka diszkrétebb vonalas konstrukcióval vagy bárminemű megfelelő könnyed ornamenssel

van díszesítve : az első pillanatban észre kell vennünk azt a kellemes és jó hatást, amit az a szemünkre gyakorol. Ennélfogva a rendelkezésünkre álló szöveget akként kell már eleve elrendeznünk, hogy az síkhatásos volta mellett színével kiemelkedjék a fölületből.

Az e cikk keretében bemutatott ábrák elseje jó például szolgál a most elmondottakhoz. Egyszínű, kicsinyített mása ez egy olyan kétszín-nyomatatásos könyvborítéknak, amelynél a szedésmunka a mi modern korunk szelleméhez alkalmazkodik. Zárt keretet látunk itt díszképpen, jóformán csak egyszerű vonalokból állót, amely vonalakat mindössze egy gyöngéd négyzetpontosorozat kíséri belül.

1. ábra. Kétszínnyomatatásos boríték egy színre redukálva s kicsinyítve. Jó példa a síkbeli kontraszt kiemelő hatására.

2. ábra. Eredetileg kétszínnyomatatásos boríték. A gyér szöveg két csoportba van foglalva rajta. Kontraszthatás itt is.

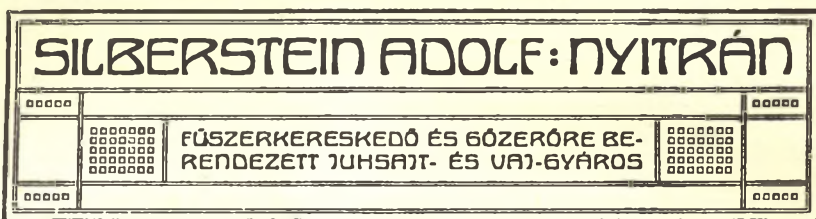
A szorosan egymáshoz zárt sorokat a síkbeli kontraszt lényegesen kiemeli, s azt minden különösebb díszítés nélkül is dekoratívvá teszi.

A nyomtatvány, az akcicens munka szépségének éppenséggel nem föltétele, hogy díszítő darabjaink egyik-másikát, vagy éppen sokaságát használjuk föl mellette. A legkevésbé sem ! Az eredmény biztosítását illetőleg elég lehet, ha pusztán sorokkal dolgozunk, amit nagyon sokszor a megrendelő maga is egyenesen megkíván.

Ha azonban úgy szól a megrendelés, hogy a könyv borítólapja díszesebb, dekoratívabb legyen : rendszerint valamely a szöveggel egybevágó nyomdadísz alkalmazásához folyamodunk. Sőt ez sokszor szinte elkerülhetetlen is. Például abban a gyakori esetben,

amikor a szöveg mindössze néhány sorból, avagy éppenséggel csak egy-két szóból áll. Ilyenkor bizony nincs más hátra, mint hogy arra törekedjünk, hogy e kevés szöveget mentől áttekinthetőbbé téve, a fönmaradó teret valami síkhatásos lénia-dísszel ékesítsük.

A 2. ábrán olyan kis kalendáriumborítékot látunk, amely eredetileg két színnel nyomtatódott és amelynek egész szövege nem több négy szónál. A színezetbeli kontrasztok itten is kitűnő szolgál-

3. ábra. Eredetileg kétszínnyomatásos levélfej. A szöveg két csoportba van osztva.

latot tesznek, amennyiben a sorok ezek révén a rovátkolt meg az üres fölületekből viszonylagosan emelkednek ki. Kitűnő példája ez annak, hogy mily módon lehet dekoratívvé fejleszteni oly szedésformákat, amelyeknél mindössze csak néhány szóra rúg a szöveg.

Ha több szöveg áll rendelkezésünkre, könnyebb természetesen a munkánk is. Ilyen esetben ugyanis teltebb, tömöttebb szedés-síkokat kaphatunk, ami eléggé fontos a nyomtatvány sikerültére.

4. ábra. Eredetileg kétszínnyomatásos levélfej. A szöveg három csoportra osztva.

További két kicsinyített szedés-példát találhatunk az e cikkhez tartozó s hátrább található első mellékleten. A borítékpéldán okvetetlenül föltűnik, hogy mily igénytelenül van az összeállítva. De mert elegendő szöveg állott a szedő rendelkezésére, a sorokat két áttekinthető csoportba lehetett osztani, amely csoportok aztán a sík fölülettel hatásosan egyesülnek. E példával tehát kétségtelenül be van bizonyítva, hogy afféle munkák is érvényre juthatnak,

amelyek mindenféle dekoratív dísz nélkül valók, s mindössze csak egy a szöveghez hangolt alkalmas vonalkerettel vannak körítve.

A melléklet második mintája egy a megrendelő utasítása nyomán készült könyvborítékot mutat. A szedő ugyanis azt az utasítást kapta, hogy a díszítés lehetőleg gazdag legyen. Ilyen esetben leg-helyesebben cselekszünk, ha a régóta bevált lénia-anyagot vesszük elő, s könnyed összeállításban abból kombinálunk megfelelő díszet.

	FIEDLER ÁRUHÁZ	
00 0000-ÉS 00 PORCELLÁNÁRUK		000 JÁTÉK-000 ÉS 00SZMÁRUK
	RÉSZLETLESEN: 0 17) FIEDLER JÓZSEF BÁCSALMÁS 00 00000000-00 FIEDLER BÁCSALMÁS RAKTÁRON TART: RÓFOS-, ÉREFI- ÉS NŐI DIVAT- ÁRUKAT 0 KÖTÖTT ÉS SZÖVÖTT ROVIDÁRUKAT	

5. ábra. Eredetileg kétszínnyomatásos levélfej. A szöveg négy csoportba van osztva.

A vonalak használata már azért is ajánlható, mert a legtöbb konceptus sikeréhez ez adja meg a legbiztosabb kilátásokat. S a mostani korszellem tapasztalatai azt is bebizonyították immár, hogy a törekvő mesterszedő vonalak meg kellő mérséklettel alkalmazott négyzetpontok segédelmével változatosan s modernül dolgozhatnak.

A 3., 4., 5. és 6. ábrán egy sorozat negyedréti levélfejek kicsinyített mását láthatjuk; valamennyi a mindennapos gyakorlati élet-

☐	TEOFIL FAURU : ABRUDBÁNYA		☐
Manufactur-, Specerei-, Porcel- lan- und Schuhwaren-Lager. Mehl- en gros und en détail. Eisen- und Galanterie-Filiale. IM EIGENEN HAUSE.	Divat-, Készlet-, porcellán- és cipőár-raktár. 0 Lézárustól nyolcban és kilencben. Uo- oca, és rőudaru-raktár. 000 SZAJÁT HÁZÁBAN.	Manufactur-, Specerei-, Por- celan, Ghete, 0 Földn In mare al In mlt. 0 Filiale de Fier al 00000 galanterie. 00000 IN CASA PROPRIE.	
Postpachete werden nur francoiert übernommen. ☐ Telegramm-Adresse: TEOFIL.			

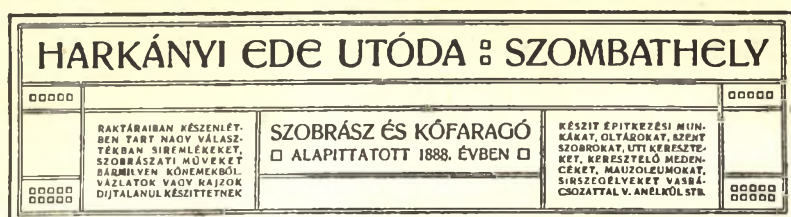
6. ábra. Eredetileg kétszínnyomatásos levélfej. A szöveg öt csoportra van fősztva.

ből van merítve, s az eredeti nyomatok mindegyike más-más színben került kivitelre. Ezeket a munkákat kiállítás dolgában szigorú egyszerűség és még valami jellemzi: az, hogy minden egyes levélfejet annak idején kizárólag a szövege szerint kezelt a szedője.

A 3. ábráról például kétségkívül meglátszik, hogy a szöveg rövid voltával már kezdettől fogva számolt a csinálója. A három sor szinte egyesül a vonalzással, és az utóbbi az előbbi a síkbeli kontrasztok révén a megengedhető mértékig előtérbe jutni engedi.

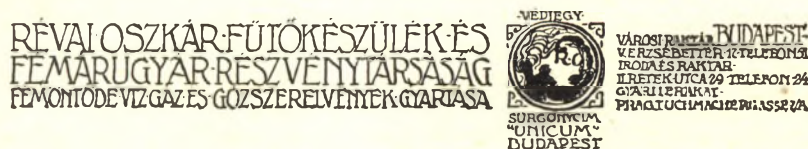
Rendkívül egyszerű és szerény formát mutat a 4. ábra. Olyféle

levélfejet mutat ez, amely a maga zárt szedéstestével okvetetlenül diszkrét összhatású. A szöveg itt három szorosan egymáson fekvő csoportra van osztva (ellentétben az előbb említett példával, ahol kettő a csoportszám), s a keretszedésen nincs semmi fölösleges.

7. ábra. A Nyomdászati Tanműhelyben készült próba-levélfej. Térelosztási gyakorlat.

További példát mutat be az 5. ábra: egy csupán néhány léniaival kombinált levélfejet. Olyanféle szedésváltozat ez, amelynél a sorok

8. ábra. Védőjeggyel kombinált levélfej vázlat. Vonal nélkül. Betűvetési gyakorlat.

az üres fölületekkel harmónikusán váltakoznak. A sorok fölépítése tehát négy föltűnő csoportban történt, egyszerű és mindamellet

9. ábra. Érmekkel kombinált levélfej-szedés. Készült földatékpepen a Tanműhelyben.

hatásos, tehát a célnak mindenesetre jól megfelelő keretézéssel.

Ha már hosszabb terjedelmű szöveggel van dolgunk, a levélfejeknél is – mint ilyen esetben minden egyéb nyomtatványnál – megvan a lehetősége annak, hogy könnyű szerrel kellemes hatású elrendezéshez jussunk, mint az például a 6. ábránál is történt. Ez a

munka szintén a modern irány jegyében készült, s a viszonylag bő szövegnek tulajdonítható, hogy taglaláskor öt csoportba vették.

Különösen tekintetbe kell venni e példák szemlélésekor, hogy valamennyinek kizárólag betűöntőktől származik mind a betű-, mind pedig a díszítő anyaga. Nyomdászrajzok tehát, amik pedig a mai világban szinte sajnálatos módon gyakoriakká kezdenek válni, nincsenek köztük. Szóval betűszedői munka mind, egytől-egyig.

Mind a példákból, mind pedig szerény írásunkból, azt hisszük, kétségtelenül kiviláglik, hogy a törekvő mesterszedő még a leg-egyszerűbb anyaggal is jó s elfogadható munkát képes produkálni, ha érdeklődéssel és odaadással kultiválja az ujkori szedésformákat.

Dolgozatunk keretébe tartozik a már említetten kívül még két melléklet is, amelyek elseje körlevél, a másik cégkártya. Mind a két nyomtatványnak egyszerű a konstrukciója, a térelosztásra és változatosságra ügyeltek náluk s három-négy színnel nyomtatódtak.

Mindezekon kívül még három egyéb ábrát, illetőleg példát mutatunk be. Ezek a Nyomdászati Tanműhelyben készültek földatképpen, bár a Tanműhely hatása kétségtelenül megnyilatkozik az ezeket megelőző hat példán, valamint a két mellékleten is. A három utóbb említett példa közül a 8. számú védőjeggyel kombinált levélfej érdekes példája annak a betűvető – tehát nem betűrajzoló – készségnek, amelyre a Tanműhely viszonylag igen rövid idő alatt képesítette a tagjait. Sokan ezt az oktatási tárgyat félreértik: azt hiszik, arra való, hogy a szedő ne szedje, hanem rajzolja majdan a betűket. Ez tényleg téves, vagy legalább is gyakorlatiatlan valami volna. Valójában távolról sem így áll a dolog. A betűvetési gyakorlatok csak arra szolgálnak, hogy a betű, az írás esztétikájának tudatos megértését megkönnyítsék, sőt lehetővé tegyék a nyomdászra nézve, s képessé tegye őket arra, hogy bele-mélyedhessen az egyes alfabéták szellemébe. Ez eminens szükségesség a nyomdászra nézve, e nélkül jó mesterszedők sem lehetünk.

Alapos betűismeret, jó forma- és térérzék, a színek lehetőségeinek ismerete: ezek azok a fő dolgok, amelyek a könyvnyomtatás művészi irányban való gyakorlását lehetővé teszik, sőt biztosíthatják is. Mindezek elsajátítása pedig egyesegyedül rajz, még pedig céltudatos, megfontolt irányú rajz folytonos gyakorlása által lehetséges. Ebből azonban nem következik, hogy a rajzolás maga mint ilyen fő-fő célja legyen a betűszedőnek. Dehogy is! Csak legfőbb nevelő és munkálkodásában segítő eszköze. Mert a gyakorlatias-ságot egy pillanatra sem szabad szem elől tévesztenünk, s e gyakorlatias-ság ma azt parancsolja, hogy a rajz a legtöbb esetben csak alapul, próbául szolgáljon a szedéshez, nem pedig eredetképpen a cinkografálásához. A Nyomdászati Tanműhelynek is ez az elve, s részben a praktikus irányzatánál fogva, részben pedig metódikájának páratlanul ügyes és célszerű voltánál fogva már eddig is mély nyomokat szántott a magyar könyvnyomtatás térénumán. Az első esztendő eme pompás eredménye után joggal kíváncsiak lehetünk a második év munkájára is!

Spitz Adolf.